

De stapel boeken van Ab Visser (1913-1982)

Het hoogste woord

Deze tweewekelijkse serie geeft een overzicht van de belangrijkste schrijvers en dichters van deze eeuw uit Groningen en Drenthe. Dit is deel acht, gewijd aan Ab Visser.

Ab Visser is volgens velen de Groninger schrijver van de twintigste eeuw geweest. Hij schreef een flinke stapel boeken waarin Groningen een vooraanstaande rol speelt. Daarnaast sprak hij zijn leven lang de taal van zijn stad: „Ik zal het Groningse accent altijd als een moedervlek met mij meedragen”, zei hij toen hij in 1958 de Hendrik de Vriesprijs kreeg.

Door **Jacob Moerman**

De Hendrik de Vriesprijs is het enige tastbare teken van erkenning geweest dat Ab Visser tijdens zijn leven heeft gekregen. Zijn boeken verkochten matig en werden lang niet altijd even serieus genomen. Visser was zich overigens maar al te zeer bewust van zijn positie in de marge van de letteren. In zijn boekje *Wat moet ik ermee* uit 1979 beschreef hij zijn ervaringen met Nederlandse uitge-

vers. Zijn hele leven heeft hij grote moeite gehad om zijn boeken gepubliceerd te krijgen en een vaste uitgever te vinden. Zo werd zijn novelle *De buurt* maar liefst 22 keer afgewezen voordat zedoor De Arbeiderspers op de markt werd gebracht. De verzuchting 'wat moet ik ermee' moet over de lippen van menig uitgever zijn gekomen, wanneer weer een volgend manuscript van Visser in de bus rolde. Desondanks publiceerde hij in totaal 73 boeken. Het laatste verscheen in 1980: *Het kind van de rekening*.

De rol van Groningen in de boeken van Ab Visser is groot geweest. Met *De buurt* (1953) gaf hij vooral een sfeertekening van zijn jeugd in de Martinistad in de jaren twintig, en in de historische roman *Rudolf de Mepse* (1945) beschreef hij 'het monsterproces van Faan', het proces tegen 22 mannen die in 1731 onder de rook van Groningen op beschuldiging van sodomie werden terechtgesteld. Met *Het Agentschap* (1949) gaf hij een beschrijving van het leven in een provincie-stad van vlak na de Tweede Wereldoorlog. De personages in deze roman zijn weliswaar zeer burgerlijk, maar 'groot in hun lange en trouwe liefde voor elkaar'. Vooral bekend geworden is zijn 't *Peerd van Ome Loeks* uit 1970, waarin hij eveneens Groninger herinneringen aan het papier toevertrouwde. Een ander bekend boek is *Leven van de pen*, waarin hij allerlei aspecten behandelde die te maken hebben met het beroep waar hij ooit voor had gekozen; dat van broodschrijver.

Ab Visser werd geboren op 14 februari 1913 in Groningen. Hij

volgde een opleiding tot meubelmaker aan de ambachtsschool, maar had geen ambities in die richting. Daarna bezocht hij de kweekschool. Ook het leeraarschap lag hem bepaald niet, aangezien hij twee keer voor zijn examen zakte. Op 22-jarige leeftijd behaalde hij zijn lesbevoegdheid, maar Ab Visser heeft daarna nooit voor de klas gestaan. Hij had een wereld ontdekt die hem veel meer interesseerde. Via een zwager van zijn broer had hij kennis gemaakt met het Groninger kunstenaarsleven. In de jaren dertig was dat leven zeer bruisend; wie nu terugkijkt op de

twintigste eeuw ontdekt dat opvallend veel Groninger schrijvers en dichters in de tweede helft van de jaren dertig hun debuut hebben gemaakt. Ook Visser bevond zich binnen deze groep, waarin eveneens A. Marja, Koos Schuur, Max Dendermonde en Ferdinand Langen waren ver-tegenwoordigd.

Mede door de invloed van deze groep ontdekte Visser dat zijn ambities lagen in het maken van verhalen. Hij debuteerde in de plaatselijke *Martini Heral* en kreeg daarna de mogelijkheid een feuilleton te schrijven voor het christelijke

weekblad *De Spiegel*. In 1936 verscheen zijn eerste bijdrage voor *De Vrije Bladen*, het tijdschrift waaraan ook de Groninger dichter Hendrik de Vries meewerkte. Visser ontpopte zich al snel tot een spilfiguur binnen het Groninger literaire leven en was een van de drijvende krachten achter *Het Drieluik*, een kunstenaarsvereniging die literatuur, schilderkunst en muziek samenbracht. Nog voor het uitbreken van de oorlog werd *Het Drieluik* evenwel opgeheven, door ruzie en geldgebrek.

Tijdens de oorlog ontdekte hij de plezierige kanten van de

misdaad- en detectiveromans. Na 1945 ontwikkelde hij zich tot een van de belangrijkste critici op het gebied van de misdaadliteratuur. Over het genre schreef hij een flinke hoeveelheid artikelen, die werden verzameld in onder meer *Kaïn sloeg Abel* (1963). Ook schreef hij zelf misdaadromans, zoals *Uitnodiging tot moord* (1953) en *De kat en de rat* (1963). Daarnaast redigeerde hij voor uitgeverij Bruna het blad *Pulp* (over 'misdaad en mysterie, spionage, sciencefiction, horror, zwarte humor, grand guignol, magie, cartoons en beeldverhalen'), waarmee hij de populariteit van de Nederlandse misdaad- en griezelliteratuur probeerde te bevorderen.

Criticus

Behalve deze passie voor misdaadliteratuur hield Visser er een brede interesse op na voor alles wat met boeken te maken had. Vanaf zijn debuut tot aan zijn dood schreef hij ze aan de lopende band. Poëziebundels, historische romans, essays, verhalen, kinderboeken en misdaadromans - Visser hield zich met alle genres bezig, als schrijver of als criticus. In de jaren zestig schreef hij kunstrecensies voor *De Telegraaf*, een bezigheid die hem door zijn vrienden niet in dank werd afgenomen. Sommigen wisten niet dat hij in dezelfde periode onder pseudoniem eveneens recensies voor het linkse dagblad *Het Vrije Volk* schreef. Daarna werd hij vaste criticus voor de *Leeuwarder Courant*.

Zijn hele leven kampte Ab Visser met een slechte gezondheid. Hij was nog jong toen hij de ziekte van Bechterev kreeg, een zeldzame aandoening die

bestaat uit de verstening van het kraakbeen tussen de rugwervels. Visser liep daardoor zwaar gebogen en kon het hoofd alleen maar met moeite van zijn borst tillen. Later kampte hij ook met blindheid aan een oog, astma en hartklachten. Ondanks deze ziektes en kwalen stond hij over het algemeen bekend als een blijmoedig man. Een man die bovendien zijn soms grove humor maar al te graag naar voren bracht. Het verhaal gaat dat hij in het café vaak het volgende uitriep: „Ik ben de grootste aspirinevreter ter wereld.”

Het is niet voor niets dat Gerard Reve hem 'een begaafde maar miskende en door een broze gezondheid gefnuikte romanschrijver' noemde. De uitspraak is te vinden op de omslag van *Het lieve leven*, waarin Reve een aantal brieven van Visser opnam. Maar of Visser daadwerkelijk miskend was? Hij werd van officiële zijde bepaald niet doodgeknuffeld en mocht slechts één keer een prijs ontvangen. Maar zijn tomeloze energie, die vanwege zijn kwakkelende gezondheid verbazingwekkend was, is mis-schien ook zijn grote tragiek geweest. Visser heeft een enorme hoeveelheid boeken geschreven, maar er zijn eigenlijk geen titels die er echt uitspringen. De kans is dan ook erg klein dat ooit nog een roman van zijn hand in herdruk verschijnt. Ab Visser was een van de vele schrijvers in de marge, en die schrijvers sterven twee keer kort na elkaar. Eerst sterven ze zelf. En daarna sterft het werk.

Over twee weken: Willem Frederik Hermans

98. 8-5-99